

Nr 172.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1920 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående extra statsbidrag för år 1920 åt registrerade sjukkassor jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1920 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov (nr 1) har Kungl. Maj:t, under åberopande av punkt 26 av det vid femte huvudtiteln fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för beredande av extra statsbidrag för år 1920 åt sjukkassor, som registrerats enligt lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, på extra stat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag av 1,500,000 kronor att fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande framställning har utskottet till behandling förehått två till utskottet remitterade motioner, väckta, den ena, (nr 60) inom första kammaren av herr A. Modig m. fl. och den andra (nr 62) inom andra kammaren av herr F. Hamrin m. fl., vari hemställts, att första och andra styckena under avdelning A) i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående statsbidrag åt sjukkassor den 4 juli 1910 må erhålla följande förändrade lydelse:

1) »dels 2 kronor för varje medlem, fortsättningskassa dock allenast 50 öre för medlem, därvid antalet medlemmar skall beräknas efter förhållandena den 31 december nästföregående år; dock att för sjukkassemédlem, som är medlem jämväl i annan sjukkassa, dylikt bidrag skall utgå med endast 1 krona».

2) »dels 25 procent av under nästföregående år utbetald kontant sjukhjälp till lägst 90 öre om dagen, eller för vård å sjukhus, som av sjukkassa bekostats, därvid bidraget utgår med högst 1 krona om dagen».

Därest detta förslag skulle vinna riksdagens bifall, har därjämte hemställts, att det sålunda beviljade högre statsbidraget måtte utgå från och med år 1920.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anført följande:

»Som känt är, har penningevärdets fall på de senaste åren haft till följd, att knappast någon verksamhet av ekonomisk natur kunnat uppehållas med den före kriget gällande valutans.

Emellertid har statsbidraget till det frivilliga sjukkasseväsendet utgått med oförändrat belopp enligt kungl. kungörelsen härom av den 4 juli 1910.

Visserligen hava sjukkassornas sjuka medlemmar från och med den 1 maj 1918 av statsmedel tillerkänts ett extra bidrag till sjukhjälpens av 50 öre per dag, men statsbidraget till sjukkassorna själva har under tiden icke undergått någon förändring i det ursprungligen fastställda beloppet.

Statsbidrag till registrerad sjukkassa utgår efter huvudsakligen tvenne olika grunder, dels med ett årligt bidrag av 1 krona för medlem (förvaltningsbidrag) och dels med 25 öre för varje sjukdag, söndagar oräknade, dock högst 2 kronor per medlem den 31 december nästföregående år.

Rätt länge har inom sjukkassorna den meningen gjort sig gällande, att bidraget för antal sjukdagar icke utgår efter lämpliga grunder. Mera ändamålsenligt torde nämligen vara, att bidraget i fråga utginge med en viss, alltid lika procent av den lämnade sjukhjälpens, då sjukkassa skulle kunna meddela sådan i mera vidsträckt omfattning för måttliga avgifter. För lämnad sjukhjälp av en krona om dagen erhåller nu sjuk-kassa åter från staten en fjärdedel härav, men för en sjukhjälp av fyra kronor om dagen blott en sextondedel. Olägenheterna härav framträda numera på ett helt annat sätt än tidigare, då på grund av penningevärdets fall medlemskap huvudsakligen sökes i sjukkassas högre och även mera riskfyllda klasser. Statens bidrag för lämnad sjukhjälp borde därför i stället utgå med 25 procent härav, oberoende sjukhjälpens storlek. Härigenom skulle sjukkassa erhålla statsbidrag i förhållande till sjukhjälpens storlek och effektivitet, vilket lär kunna anses vara rimligt, då dylikt bidrag ej utgår för högre sjukhjälp än 4 kronor om dagen. Begränsningen av bidraget till 2 kronor per medlem borde i följd härav också bortfalla.

Bidraget av 1 krona för medlem till sjukkassas förvaltningskostnader lär icke länge fylla det tidigare avsedda behovet. Kostnaderna för papper, tryck, annonser, postporton, lokallhyror m. m. hava stigit avsevärt sedan år 1910. Bemälda bidrag torde nu lämpligen böra utgå med 2 kronor för medlem.

I Danmark, där det också förekommer frivillig sjukkasseverksamhet, lämnar staten ett vida kraftigare bidrag härtill än fallet är hos oss. År 1918 utgjorde statsbidraget i detta land 5,978,989 kronor, därav i extra bidrag på grund av dyrtiden och spanska sjukan 958,033 kronor. I vårt land torde statens hela bidrag till sjukkasseväsendet icke hava uppgått till halva detta belopp. I Danmark utgår också bidraget efter samma grunder som här förordade, 2 kronor per medlem och 25 procent av lämnad sjukhjälp.

Ovan berörda synpunkter hava ett flertal sjukkassor redan tidigare önskat få framförda för riksdagen. Att likväl först nu en framställning kommit till stånd har berott därpå, att man velat avvakta det väntade förslaget till obligatorisk sjukförsäkring. Detta förslag, nu framlagt, lär emellertid knappast kunna föranleda en omedelbar lösning av sjukförsäkringsfrågan, med tagen hänsyn icke minst till förslagets omfattning i ekonomiskt hänseende. Tanke på en ny utredning av den viktiga frågan har också redan tagit sig uttryck i en nyinkallelse av kommitterade med utvidgad sammansättning för viss omarbetning av förslaget. Det torde därvid, eller, om icke förr, vid riksdagens handläggning av ärendet komma att visa sig, att omarbetningen måste gå längre än nu blivit förutsatt. Under sådana förhållanden synes det i varje fall påkallat, att de nuvarande sjukkassorna tillsvidare erhålla det här föreslagna, förstärkta stödet för att alltjämt kunna fylla sin samhällsviktiga uppgift.

Det torde också böra framhållas, att sjukkassorna år 1918 fingo göra kännbara uppoffringar i ekonomiskt hänseende på grund av farsoten spanska sjukan. Så exempelvis kom på åtta av de större sjukkassorna, för vilka klar statistik nu föreligger, ett belopp i hjälpmedel av ej mindre än 1,336,198 kronor på grund av denna farsot.

I saknad av statistik kan här icke lämnas några närmare uppgifter å den ökning i statsbidraget, som skulle bli en följd av ett bifall till denna motion, men torde vederbörande utskott kunna inhämta önskade uppgifter härom från kungl. socialstyrelsen.

En överslagsberäkning synes emellertid giva vid handen, att denna ökning håller sig inom en sådan ram, att den utan större svårighet låter sig inordna bland statsutgifterna.»

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat socialstyrelsens yttrande. Styrelsen har därvid anfört följande:

»Bidrag av statsmedel till registrerade sjukkassor utgår för närvarande dels enligt k. kungörelsen den 4 juli 1910 och dels till sjukkassor, som meddela moderskapshjälp, enligt k. kungörelsen den 30 juni 1913. Enligt förstnämnda kungörelse utgår sådant bidrag med

a) 1 krona för varje medlem i sjukkassa och 25 öre för varje medlem i fortsättningskassa; dock att för sjukkassemedlem, som tillhör jämväl annan sjukkassa, bidraget utgår med allenast 50 öre;

b) 25 öre för varje sjukdag, söndagar oräknade, för vilken under nästföregående år kontant sjukhjälp från kassan utgått med minst 90 öre eller vård å sjukhus av kassan bekostats; dock för sjukkassan minst 50 öre och högst 2 kronor samt för fortsättningskassa högst 50 öre per medlem; samt

c) ett belopp lika med fjärdedelen av kassans utgifter under nästföregående år för läkarvård och läkemedel åt medlemmarna; dock för sjukkassa högst 1 krona och för fortsättningskassa högst 25 öre per medlem.

Statsbidrag beräknas icke för medlem, vilken tillförsäkrats sjukhjälp till belopp, överstigande 4 kronor för dag.

Genom kungörelsen den 30 juni 1913 angående statsbidrag åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp, har sjukkassa, som bereder detta understöd, tillerkänts ett statsbidrag med 60 öre för varje dag, för vilken under nästföregående år moderskapshjälp i penningar lämnats med minst 90 öre eller vård å förlossningsanstalt bekostats. Icke heller detta statsbidrag må utgå för medlem, som av kassan tillförsäkrats kontant sjukhjälp eller moderskapshjälp till högre belopp än 4 kronor per dag.

Utöver dessa bidrag hava för åren 1918 (tiden 1 maj—31 december) och 1919 beviljats extra statsbidrag åt registrerade sjukkassor. Enligt k. kungörelserna den 31 maj 1918 och den 13 juni 1919 har detta senare bidrag, som av Kungl. Maj:t äskats jämväl för innevarande år, med i författningen angivna förbehåll utgått med 50 öre för varje dag, för vilken kontant sjukhjälp eller moderskapshjälp utgivits av kassan med minst 90 öre; dock att för medlem, som tillhör även annan registrerad sjukkassa, bidraget utgår med allenast 25 öre för dag.

Extra statsbidrag utgår icke för medlem, som av sjukkassan uppburit sjuk- eller moderskapshjälp till högre belopp än 4 kronor per dag, och icke heller för sjukdagar, för vilka ersättning skall utgivas enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916.

Med avseende på storleken av de understöd, som staten för närvarande bereder det frivilliga sjukkasseväsendet, må vidare framhållas, att riksstaten för år 1920 upptager följande anslag, nämligen:

a) sjukkasseväsendets befrämjande	kronor 1,700,000: —
b) sjukkassor, som bereda moderskapshjälp	» 110,000: —
c) extra statsbidrag åt sjukkassor.....	» 1,500,000: —
<hr/>	
eller tillhopa kronor 3,310,000: —	

Förevarande båda lika lydande motioner beröra endast det statsbidrag, som utgår jämlikt k. kungörelsen den 4 juli 1910. Enligt motionärernas förslag skulle först och främst en fördubbling ske av det bidrag, som, på sätt ovan anförts, beräknas i förhållande till antalet medlemmar i kassan.

Vidare hava motionärerna föreslagit, att i stället för det nuvarande bidraget av 25 öre per sjukdag, söndagar frånräknade, skulle träda ett bidrag, motsvarande 25 procent av utav sjukkassan utbetald kontant sjukhjälp om lägst 90 öre per dag, eller av kassan bekostad sjukhusvård. Den nuvarande begränsningen av denna del av statsbidraget med hänsyn till kassans medlemsantal skulle samtidigt upphävas. Någon förhöjning av den del av bidraget, som beräknas i förhållande till utgifterna för läkarvård och läkemedel, har däremot icke av motionärerna ifrågasatts.

Slutligen hemställa motionärerna, att det högre statsbidraget skulle utgå från och med år 1920.

Med avseende på den del av statsbidraget, som utgår i förhållande till den kontanta sjukhjälp, överensstämna motionärernas yrkande i allt väsentligt med den underdåniga framställning om ändrade grunder för statsbidrag åt sjukkassor som den 12 februari 1918 gjordes av rikssjukkassornas centralorganisation. Över denna framställning har styrelsen den 28 februari 1918 avgivit infordrat underdånigt utlåtande. I detta utlåtande, som återgivits i allt väsentligt i Kungl. Maj:ts proposition (nr 236) till 1918 års riksdag angående beredande av extra statsbidrag till registrerade sjukkassor, förklarade sig styrelsen, med hänsyn till i främsta rummet den väntade lagstiftningen om obligatorisk sjukförsäkring, icke kunna förorda den gjorda framställningen. Under åberopande av i nämnda utlåtande anförda synpunkter, vill styrelsen här ytterligare framhålla, att sedan förslaget till lagstiftning om allmän sjukförsäkring numera avgivits, ännu mindre anledning torde föreligga att vidtaga någon ändring med avseende på själva grunderna för statens understöd åt den frivilliga sjukkasserörelsen.

I princip måste dessutom denna fråga anses vara avgjord, då riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag år 1918 beviljade medel för beredande av extra statsbidrag. Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 22 mars 1918 av detta ärende förklarade sig nämligen departementschefen med hänsyn till rikssjukkassornas centralorganisations ovannämnda framställning finna det uppenbart, att någon ändring av själva grunderna för statsbidraget då icke kunde ifrågasättas. I sitt beslut om det extra statsbidraget gjorde icke heller riksdagen någon invändning mot vad sålunda anförts.

Vad därefter angår den av motionärerna föreslagna fördubblingen av den del av statsbidraget, som utgår i direkt förhållande till antalet medlemmar i kassan, må till en början framhållas, att härigenom icke någon rubbning skulle ske i de år 1910 fastställda grunderna för statens understöd åt sjukkasseeverksamheten. Tvärtom skulle en dylik förhöjning kunna betraktas närmast som en återgång till förutsättningarna vid sjukkasselagens tillkomst. Här berörda del av statsbidraget utgör nämligen en direkt avläggare av det tidigare till sjukkassorna utgående så kallade förvaltningsbidraget. Liksom detta har även det nuvarande medlemsbidraget till huvudsaklig uppgift att täcka sjukkassornas förvaltningsuppgifter, vilka det ansetts rimligt att staten skulle bestrida eller åtminstone i väsentlig grad övertaga. Vid tiden för sjukkasselagens tillkomst torde ock de nu utgående beloppen, 1 krona per medlem i sjuk-kassa och 25 öre per medlem i fortsättningskassa, hava något så när motsvarat de faktiska förvaltningskostnaderna, beräknade i genomsnitt per medlem för samtliga sjukkassor. Det betydligt ökade förvaltningsarbete, som 1910 års sjukkasselag medfört, har dock ansenligt stegrat dessa utgifter. Härtill har vidare kommit dyrtiden med dess våldsamt ökade arbets- och materialpris. Enligt en inom styrelsen verkställd utredning uppgingo år 1918 förvaltningskostnaderna i medeltal för hela riket till 1 krona 92 öre per medlem inom de egentliga sjukkassorna och till 48 öre inom fortsättningskassorna. Även sedermera har stegringen fortgått och en liknande beräkning för innevarande år skulle sannolikt komma att uppvisa betydligt högre siffror.

Under förutsättning att en förhöjning av statens bidrag till de registrerade sjukkassorna över huvud taget för närvarande anses böra ifrågakomma, finner styrelsen därför goda skäl tala för bifall till vad motionärerna i förevarande hänseende föreslagit. En dylik förhöjning skulle ock direkt stärka den frivilliga sjukkasserörelsens ekonomiska ställning och underlätta dess återhämtning efter de stora offer, som spanska sjukan under de båda sistförflutna åren ålagt densamma, och

som för år 1918 ensamt, enligt inom styrelsen verkställda beräkningar, uppgingo till omkring 3,5 millioner kronor.

Vidkommande slutligen motionärernas hemställan att vid bifall till motionerna det sålunda beviljade statsbidraget måtte utgå redan från och med 1920, vill styrelsen framhålla, att då detta yrkande torde avse det statsbidrag, som sökes och utbetalas under innevarande år på grundval av uppgifter, som gälla verksamheten under år 1919, ett bifall till detsamma skulle i avsevärd grad öka arbetet med bidragets beräkning och utbetalning. Vid den tidpunkt, då riksdagens beslut kan väntas föreligga och kungörelse i ämnet utfärdats, torde nämligen statsbidrag för innevarande år redan hava hunnit beviljas och utbetalas till ett stort antal sjukkassor. Härtill kommer, att ett bifall till motionerna förutsätter att ny ansökan om statsbidrag ingives, åtföljd av nya uppgifter till bestyrkande av kassans rätt till statsbidraget. En eventuell förhöjning av eller ändring i grunderna för statens bidrag till sjukkaserverksamheten synes därför lämpligen böra tillämpas först i fråga om det statsbidrag, som utgår under år 1921.

De synpunkter, styrelsen här gjort gällande, hava i allt väsentligt biträttats av Sociala rådets sektion för sjukkasseväsen (sjukkasenämnden). Vid sammanträde den 29 och 30 dennes förklarade sig sålunda sektionen icke kunna förorda motionerna, i vad de avse en ändring, i enlighet med motionernas senare del, av grunderna för statsbidragets utgående. Däremot tillstyrkte sektionen för sin del den i motionernas första del föreslagna förhöjningen.

Enligt inom styrelsen verkställda, approximativa beräkningar, skulle, vid bifall till motionerna i deras helhet, krävas en förhöjning av anslaget till sjukkasseväsens befrämjande från 1,700,000 till 3,500,000 kronor. Av den beräknade ökningen, 1,800,000 kronor, hänföra sig till 700,000 kronor till den i motionernas första del föreslagna förhöjningen och 1,100,000 kronor till ändringen enligt motionernas senare del.»

Beträffande först motionärernas förslag om höjning av den del av statens bidrag till de registrerade sjukkassorna, som utgår i direkt förhållande till antalet medlemmar i respektive kassor, har utskottet funnit härför anförda skäl och därvid särskilt den omständigheten, att sjukkassornas förvaltningskostnader under senare åren ökats ådagalägga angelägenheten av, att sjukkassorna komma i åtnjutande av det ytterligare bidrag, som nu ifrågasatts. Utskottet finner sig sålunda böra tillstyrka motionerna i denna del.

Utskottets
yttrande.

Motionärerna hava vidare föreslagit, att i stället för det nuvarande statsbidraget av 25 öre per sjukdag, söndagar oräknade, skulle träda ett

bidrag, motsvarande 25 procent av utav sjukkassa utbetald kontant sjukhjälp om lägst 90 öre per dag eller av kassa bekostad sjukhusvård samt att den nuvarande begränsningen av denna del av statsbidraget med hänsyn till kassas medlemsantal skulle samtidigt upphävas. Denna motionärernas framställning har utskottet däremot icke kunnat förorda. Även om vissa skäl tala för en ändring i angiven riktning av grunderna för statens bidrag till sjukkasseverksamheten, torde dock i det läge, vari frågan om ordnandet av hela sjukkasseverksamheten och statens understöd åt denna nu befinner sig, ett beslut i överensstämmelse med motionerna på denna punkt icke vara tillräckligt motiverat. Utskottet finner sig därför icke kunna tillstyrka motionärernas yrkande i denna del.

Motionärernas förslag om att det statsbidrag, som kan komma att beviljas, måtte utgå redan från och med innevarande år, finner sig utskottet ej heller kunna tillstyrka, utan torde bestämmelsen om det förhöjda bidraget böra träda i tillämpning först från och med nästkommande år.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att riksdagen må

a) för beredande av extra statsbidrag för år 1920 åt sjukkassor, som registrerats enligt lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, på extra stat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag av 1,500,000 kronor att fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder;

b) i anledning av herrar Modigs m. fl. och Hamrins m. fl. ovanberörda motioner för sin del besluta, att sjukkassa och fortsättningskassa, som registrerats enligt lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 må av statsmedel tilldelas 2 kronor för varje medlem, fortsättningskassa dock allenast 50 öre för medlem, därvid antalet medlemmar skall beräknas efter förhållandena den 31 december nästföregående år; dock att för sjukkassemedlem, som är medlem jämväl i annan sjukkassa, dylikt bidrag skall utgå med endast 1 krona.

Stockholm den 1 juni 1920.

På statsutskottets vägnar:

A. ANDERSSON.